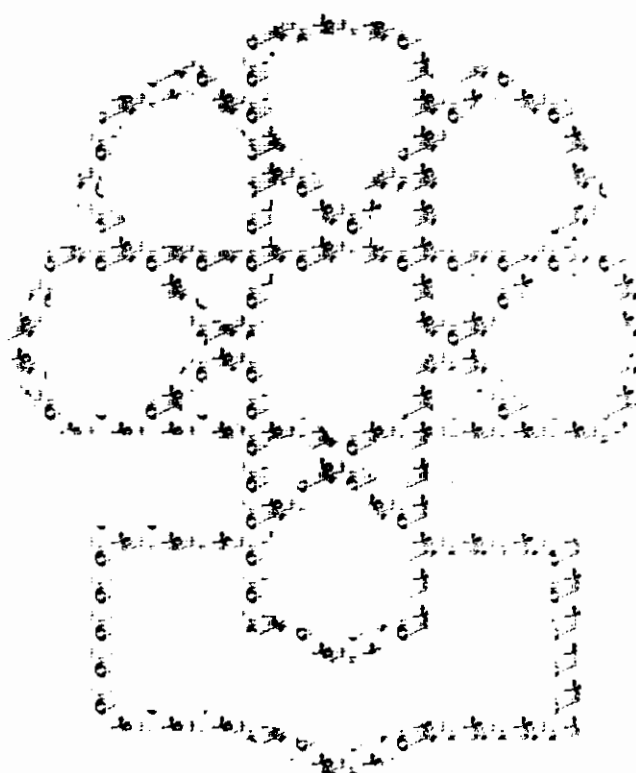

پیشنهادی برای نمایش خلاصه جریان‌های ورودی و خروجی در بودجه دولت

درباره لایحه بودجه ۱۳۷۹ - شماره (۱۹)

معاونت پژوهشی

بهمن ۱۳۷۸

کار: دفتر بررسی‌های اقتصادی

کد گزارش: ۱۶۰۵۳۲۶

بسمه تعالی

پیشنهادی برای نمایش خلاصه جریان‌های ورودی و خروجی در بودجه دولت

کد گزارش: ۱۶۰۵۳۲۶

در هر بودجه، مجموعه‌ای از جریان‌های ورودی و خروجی وجود دارد که شناخت آنها می‌تواند سبب تشخیص جهت‌گیری‌های بودجه‌ای باشد. جدول زیر این جریان‌ها را نشان می‌دهد:

جریان‌های ورودی و خروجی در بودجه

خروج از بودجه ورود به بودجه	کالاها و خدمات	تعهد برای سایرین	تعهد برای دولت	پول	هیچ چیز	تعهدات قراردادی مدت‌دار برای سایرین	تعهدات قراردادی مدت‌دار برای دولت
کالاها و خدمات	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
تعهد برای سایرین	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
تعهد برای دولت	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱
پول	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸
هیچ چیز	۲۹	۳۰	۳۱	۳۲	۳۳	۳۴	۳۵
تعهد قراردادی مدت‌دار برای سایرین	۳۶	۳۷	۳۸	۳۹	۴۰	۴۱	۴۲
تعهد قراردادی مدت‌دار برای دولت	۴۳	۴۴	۴۵	۴۶	۴۷	۴۸	۴۹

این ماتریس ۴۹ خانه دارد که در هر خانه عملیات بودجه‌ای منجر به ایجاد نوعی جریان ورودی به بودجه در مقابل نوعی جریان خروجی از بودجه می‌شود. این جدول به وضوح نشان می‌دهد که چگونه بودجه به صورت یک حساب دو طرفه عمل می‌کند و طرف دوم که در بودجه‌نویسی کنونی به هیچ وجه شفاف نیست، در این ماتریس به روشنی دیده می‌شود. برای شفاف شدن موضوع، در جدول زیر ماهیت هر یک از خانه‌ها ارائه شده است.

ماهیت هر یک از خانه‌ها در ماتریس جریان‌های ورودی و خروجی در بودجه

شماره خانه	شرح
۱	ارزش موزادی که دولت در بودجه به صورت پایاپای عمل می‌کند، یعنی در مقابل ارائه کالا و خدمات، کالا و خدمات دریافت می‌نماید. تشخیص این موارد باید با ارزش‌گذاری به قیمت بازار انجام شود. صدور نفع خام با هدف وارد کردن فرآورده‌های نفتی یک نمونه از این عملیات است.
۲	گروه‌هایی که به دولت تعهدات مالی دارند، در مقابل این تعهدات به دولت کالا یا خدمت ارائه می‌دهند. مبلغ این بدهی‌ها یا ارزش کالاها و خدمات ارائه شده، رقم این سر فصل را می‌سازد. به عنوان مثال اگر دولت بابت مطالبات خود از دیگران از آنها کالا یا خدمتی دریافت کند، معادل مبلغ بدهی یا ارزش کالا و خدمت باید در این سر فصل درج شود.

ادامه - ماهیت هریک از خانه‌ها در ماتریس جریان‌های ورودی و خروجی در بودجه

شماره خانه	شرح
۳	ایجاد تعهد توسط دولت بابت خرید کالا یا خدمت، یا برای پرداخت دستمزد و کارمزد، تبصره‌های تکلیفی می‌توانند نمونه‌های خوبی برای ارقام این سرفصل باشند.
۴	موردی وجود ندارد.
۵	انواع انتقالات و کمک‌های دریافتی توسط دولت به شرط آن که این انتقالات و کمک‌ها به صورت کالا یا خدمات باشند، به عنوان مثال کمک‌های دریافتی از سازمان‌های وابسته به سازمان ملل متحد که به شکل کالا یا ارائه خدمات کارشناسی است، در این گروه قرار می‌گیرد.
۶	بازپرداخت بدهی‌های سایرین به دولت به شکل ارائه کالا و خدمات به دولت، این مورد بیشتر در مواقع مبادله با کشورهای خارجی اتفاق می‌افتد.
۷	خرید کالا و خدمات توسط دولت و در مقابل ارائه اسناد بدهکاری توسط دولت، قراردادهای طرح‌های عمرانی در بیشتر موارد در این گروه قرار می‌گیرند.
۸	فروش کالا و خدمات توسط دولت، دریافت کارمزد توسط دولت و کسب توسط از اجاره املاک و مستغلات دولتی.
۹	موردی ندارد.
۱۰	موردی ندارد.
۱۱	موردی ندارد.
۱۲	دریافت مسائلیات توسط دولت و پذیرش انواع کمک‌های بلاعوض یا هدیه.
۱۳	موردی ندارد.
۱۴	بدهی‌های معوقه دولت که در جریان بودجه پرداختی بابت آنها صورت نمی‌پذیرد.
۱۵	عرضه کالا و خدمات توسط دولت با هدف تسویه تعهدات.
۱۶	پایه پاکردن تعهدات دولت به سایرین با تعهدات آنها به دولت.
۱۷	موردی ندارد.
۱۸	پرداخت بودجه بابت تعهدات به سررسید، رسیده بابت خریدهای انجام شده دولت یا برای پرداخت دستمزد، کارمزد و اعطای انواع انتقالات.
۱۹	تعهدات سررسیده دولت که به هر دلیل لغو یا بخشوده شده است در این سرفصل قرار می‌گیرد.
۲۰	پایه پاکردن تعهدات به سررسید، رسیده دولت با بدهی‌های قراردادی و مدت دار سایرین به دولت، این پایه پاکردن به معنی ثبت نکردن در بودجه نیست ولی فقط وسیله پرداخت را نشان می‌دهد. برای این قبیل تسویه‌ها باید تبصره‌های بودجه‌ای وجود داشته باشد.
۲۱	صدور اسناد بدهی قراردادی و مدت دار دولت بابت تعهدات به سررسید، رسیده دولت، به عنوان مثال دولت می‌تواند با انتشار اوراق مشارکت و جایگزین کردن اوراق مشارکت به جای تعهدات به سررسید، رسیده خود ماهیت و ساخت مطالبات مردم را از خود تغییر دهد.
۲۲	موردی ندارد.
۲۳	مبالغ دریافتی بابت مالیات‌های وضع شده، مطالبات بابت کارمزد و فروش املاک و مستغلات یا فروش اموال.
۲۴	موردی ندارد.
۲۵	موردی ندارد.
۲۶	هدایا و منابع مالی رایگان دریافتی بدون مقدمه قبلی یا ایجاد تعهد پیشین از طرف پرداخت کننده آنها.

ادامه - ماهیت هریک از خانه‌ها در ماتریس جریان‌های ورودی و خروجی در بودجه

شماره خانه	شرح
۲۷	بازپرداخت وام‌های دریافتی توسط دولت.
۲۸	وام‌گیری دولت
۲۹	هدایا و منابع مالی رایگان اعطا شده از طرف دولت به سایرین و نیز عرضه کالاها و خدمات ویژه عامه (Public goods and services) که توسط دولت ارسال شده باشد.
۳۰	مواردی که دولت تعهدات دیگران را در بودجه می‌بخشد یا مقدار آنها را کاهش می‌دهد، در این سرفصل قرار می‌گیرد. به عنوان مثال وقتی شهریه تعدادی خاص از دانشجویان بخشوده می‌شود، مبلغ بخشودگی در این سرفصل قرار می‌گیرد.
۳۱	تعهدات ایجاد شده برای دولت که برای اعطای کمک یا تهیه هدیه ایجاد شده باشد.
۳۲	اعطای هدیه و کمک بدون هیچ سابقه قبلی.
۳۳	موردی ندارد.
۳۴	اعطای هدیه یا لغو وام‌های اعطا شده به سایرین.
۳۵	اعطای هدیه‌ای متشکل از اسناد بدهی دولت. به عنوان مثال دولت می‌تواند اوراق مشارکت را هدیه نماید.
۳۶	فروش براساس قراردادهای میان مدت یا اعطای وام به صورت کالا و خدمات. مورد نخست در مورد بودجه‌های ایران متداول تر است.
۳۷	اعطای وام به قصد یک کاسه کردن تعهدات سایرین.
۳۸	محقق کردن تعهدات دولت از طریق وام دادن یا خرید اسناد مالکیت.
۳۹	اعطای وام توسط دولت.
۴۰	دریافت هدیه به صورت بدهکار کردن دیگران.
۴۱	تأمین مالی برای وام دریافتی.
۴۲	وام دهی با استفاده از انتشار اسناد بدهی دولت یا بالا بردن سرمایه واحدها با استفاده از ابزار بدهی دولت.
۴۳	پرداخت اقساط به صورت کالاها و خدمات یا فروش باهدف ایجاد بدهی برای دولت.
۴۴	پرداخت تعهدات محقق شده سایرین با استفاده از ابزارهای بدهی دولت.
۴۵	موردی ندارد.
۴۶	استهلاک دین.
۴۷	لغو بدهی دولت یا اعطای بخشودگی به این بدهی‌ها.
۴۸	بازپرداخت وام‌های دریافتی از راه عرضه اسناد بدهی دولت.
۴۹	تأمین مالی برای بدهی‌ها.

ماتریس ورودی - خروجی باید یک بار به صورت مقاداری تکمیل شود و سپس مبالغ به صورت درصدی به نمایش گذاشته شود. در نمایش درصدی جمع ارقام درون ماتریس (۴۹ گروه) معادل ۱۰۰ می‌شود. این روش نمایش که با استانداردهای بین‌المللی تدوین آمارهای مالی بودجه‌ای تطابق دارد، به نمایندگان فرصت می‌دهد که تصویر کلانی از تأکیدهای بودجه‌ای در اختیار داشته باشند. بنابراین با یک بررسی مختصر نمایندگان می‌توانند تأکیدهای بودجه‌ای را با مقایسه ارقام سالانه مشاهده کنند. به عنوان مثال اگر درصد سوبسید افزایش یافته باشد، این جدول به سادگی می‌تواند در یک نگاه نشان دهد که تغییرات چه بوده است. با بررسی‌های آماری می‌توان دریافت که آیا تغییرات بودجه‌ای به شکل تغییر

ساختاری در جهت‌گیری‌ها بوده است یا آن‌که تحولات قابل چشم‌پوشی است و می‌توان گفت که ساخت بودجه تغییر ملموسی نداشته است.

تدوین ماتریس جریان‌های ورودی و خروجی بودجه بسیار ساده است و در صورت کدگذاری اولیه ارقام می‌توان همه ساله ارقام مربوط به هر یک از ۳۸ خانه عدد دار جدول را به دست آورد. در جدول، ۱۱ خانه نامربوط است و بنابراین می‌توان در تمام موارد مقادیر آنها را صفر فرض کرد. در مورد بودجه‌های دولت در ایران، تعداد دیگری از خانه‌ها هم به‌طور سنتی خالی باقی می‌ماند، بنابراین تصویر به دست آمده بسیار واضح‌تر و در عین حال محدودتر دیده می‌شود.